ATINER's Conference Paper Proceedings Series BYZ2019-0133 Athens, 11 July 2019

The tradition of the *Geoponika:* A comparative study with Anaţūliyūs' Book

Tadashi Ito

Athens Institute for Education and Research 8 Valaoritou Street, Kolonaki, 10683 Athens, Greece

ATINER's conference paper proceedings series are circulated to promote dialogue among academic scholars. All papers of this series have been blind reviewed and accepted for presentation at one of ATINER's annual conferences according to its acceptance policies (http://www.atiner.gr/acceptance).

© All rights reserved by authors.

ATINER's Conference Paper Proceedings Series

BYZ2019-0133

Athens, 11 July 2019

ISSN: 2529-167X

Tadashi Ito, Professor Emeritus, Kagoshima University, Japan

The Tradition of the *Geoponika:* A Comparative Study with Anaţūliyūs' Book

ABSTRACT

A number of Greek originals were translated into Arabic at the institution called the "House of wisdom" in early Abbasid period. The primary source of the Geoponika compiled in the 10th century is περὶ γεωργίας ἐκλογαί compiled by Cassianos Bassos in the 6th century, but the Greek original of ἐκλογαί does not exist. In addition, the primary source of ἐκλογαί is two agricultural books compiled by Anatolios and Didymos in the 4th century (i. e. γεωργικῶν Anatolios' συναγωγή $\dot{\epsilon}\pi$ ι τ η δ ϵ v μ $\dot{\alpha}$ τ ω v and Didymos' γ ϵ ω ρ γ ι κ $\dot{\alpha}$), but the Greek originals of both of them also do not exist. However, the originals of Cassianos and Anatolios were translated from the Greek into Arabic in early Abbasid period, and today those Arabic versions are extant. The former is known as kitāb al-fīlāha ar-rūmīya (Oustūs = Cassianos) which was translated from the Greek by Sirgīs b.Hilīyā ar-Rūmī in 9th century. The latter was translated directly from the Greek into Arabic in 8th century and transmitted as kitāb al-filāḥa (Anaṭūliyūs=Anatolios). In this paper we shall conclude that our Arabic manuscripts (probably kitāb al-filāha of Anaţūliyūs) discovered by P. Sabth constitute an excerpt abridged from the Arabic original text of Anatolios, and that the Synagoge of Anatolios was incorporated as the primary source of the Eklogai compiled by Cassianos in the 6th century and the *Eklogai* as the primary source of the *Geoponika* compiled in the 10th century.

Keywords: Geoponika, Anațūliyūs, Synagoge, Qustūs, Eklogai.

The *Geoponika* is an agricultural encyclopedia. It was one of a series of similar encyclopedia, excerpted or compiled from ancient writings, that put together under the auspices of Byzantine (East Roman) emperor Constantine VII polpurogennetos (913-959). The text in its present form dates from the midtenth century. *Selections on Agriculture* (περὶ γεωργίας ἐκλογαί) compiled by one Cassianos Bassos Scholasticos in the 6th century are generally named the *Geoponika* and three Greek editions are: by Brassicanus Basileae 1539, by Needham Cantabrigiae 1704, and by Niclas Lipsiae1781. Today, the Greek original of the *Eklogai* does not exist. But it was translated into Arabic twice: initially from Pahlavi not later than the 7th century, and subsequently directly from the Greek in the 9th century. And the Greek original of the *Synagoge* is also not extant, but it was translated directly from the Greek into Arabic in the 8th century and its manuscript is extant.

In this paper we shall examine whether the kitāb al-filāḥa of Anatolios (i.e. the *Synagoge*) is incorporated as the primary source of the *Eklogai* (i.e. the *Geoponika*) or not, and that how much the *Eklogai* relies on the *Synagoge* by comparing the former with the latter. And we also shall examine whether our Arabic manuscripts constitute an excerpt abridged from the Arabic original text of Anatolios or not. At the end, we shall consider the philological tradition of the *Geoponika*.

2.

First, one manuscript of this translation entitled *kitāb filaḥat al-arḍ by Abṭroliūs* was found by P. Sbath.² He regards Abṭroliūs appearing in the title as Anaṭūliyūs (i.e. Anatolios).³ From the introduction of this manuscript (Fol. 1 vv.1-10, Fol. 2 vv.1-4) we can see the followings:

- 1. This is the book of Anaţūliyūs. (Fol. 1 v.2)
- 2. In 179/795 Yaḥyā ibn-Kālid ibn-Barmak commissioned the Patriarch of Alexandria, the bishop of Damascus and the monk Eustathios (Ūsṭāt) to translate it directly from the Greek into Arabic. (Fol. 1 vv.6-8)
- 3. This book is the collection excerpted and compiled from ancient writers, "Hippocrates, Aristotle, Erasistratos, Herodotus, Democritus, Galen,

¹ The most recent edition is H. Beckh, *Geoponica sive Cassiani Bassi scholastici de re rustica eclogae*, Leipzig 1895. This paper uses that of Beckh.

² Sbath 1930-31, 47-54 (with Arabic texts). This manuscript dates from 839/1436. Cf. Sbath 1930-31, 48.

³ Ibid. 48. On the contrary Sezgin 1971, 308, 315 says that this is not Anatolius, but Ps.-Apollonius (Balīnās al-Ḥakīm). It seems to me that Abtrolius is Anatolius, not Apollonius, because the Arabic scripts \hookrightarrow and \supset in Abtrolius seem to be a slip of the pen for \supset and \supset . See Sbath 1930-31, 50.

Africanus, Plutarch, Apuleius, Serapion⁴ and Asclepius." (Fol. 1 vv.8-10)

4. In this manuscript the book is in twelve books. (Fol. 2 vv.1-2)

Second, Photios (c. 810-c.893), *Bibliotheca*, cod. 163 reads as follows:

'Άνεγνώσθη Οὐϊνδανίου Άνατολίου Βηρύτου συναγωγή γεωργικῶν ἐπιτηδευμάτων'

Συνήθροισται δὲ [107 a] αὐτῷ τὸ βιβλίον ἔκ τε τῶν Δημοκρίτου, Αφρικανοῦ τε καὶ

Ταραντίνου καὶ Ἀπουληΐου καὶ Φλωρεντίου καὶ Οὐάλεντος καὶ Λέοντος καὶ Παμφίλου, καὶ δὴ καὶ ἐκ τῶν Διοφάνους παραδόξων· τόμοι δέ εἰσι τὸ βιβλίον ιβ΄..'

Photios' testimonies differ from them of the Arabic version. According to Photios;

- 1. The author of this book is Vindanios Anatolios Berytos.
- 2. The collection is from ancient writers, "Democritus, Africanus, Tarantinos, Apuleius, Florentius, Valens, Leon, Pamphilos, Diophanes"
- 3. The work of Anatolios is in twelve books.

The author of this book is Anatolios, not Vindanios Anatolios Berytos.⁵ 3 writers of 9 appearing in Photios' notice appear in Arabic version. If the *Synagoge* of Anatolios consisted of 12 books, we can say that our Arabic manuscripts constitute an excerpt abridged from the original text of Anatolios.⁶

3.

Next, we shall compare the manuscripts of the *Synagoge* with the *Geoponica*, and then consider the similarity of contents between the former and the latter. Table 1 shows how much the similarity of contents is (see Table 1 and Sources 1-6). The underline's number of the *Geoponica* conforms to that of Folio 3-6. We can conclude from considerations of Table 1 and Sources 1-6 that there is more or less the substantial similarity of contents between them. In addition:

- 1. We can see from Fol. 4. v.8 and Fol. 5. v.8 that "some" mentioned in *Gp*. 2. 3. 2 is Apuleius, and "the very wise" mentioned in *Gp*. 2. 48.3 is Hippocrates.
- 2. 3 of 6 trees appearing in *Gp*. 2. 8. 2 apaear in Fol. 4. vv.9-13: ἰτέαι = حور=, μυρίκαι , طرفاء, λεῦκαι , مغصاف

-

⁴ On the reading of Sotion, see Sbath no.1200

⁵ Ito 2017, 61-68. Anaṭūliyūs was al-Ifrīqī, not al-Bairūtī. According to ibn al-ʿAwwām, Anatolios is written as Anaṭūliyūs al-Ifrīqī; see b. -ʿAwwām Filāḥa, 1 83, 8; 283, 19; 537, 19. ⁶ Sbath 1931, 50.

3. The preposition $\dot{α}$ used in Fol. 5. v.4 comes from the preposition $\dot{α}π\dot{α}$ used in Gp. 2. 8. 2.

Table 1

Anatolios' Book 1	Geoponik a	Similarit y
Fol. 3(°). vv.2-3	2. 2. 1	a little
Fol. 3. vv.5-7	2. 2. 2	some
Fol. 3. v.9-Fol. 4(£). v.1	2. 3. 1	much
Fol. 4(٤). vv.1-4	2. 3. 2	much
Fol. 4. vv.4-6	2. 3. 4	some
Fol. 4. vv.6-8	2. 3. 6	some
Fol. 4. vv.10-11	2. 8. 1	some
Fol. 4. vv.11-12	2. 8. 2	much
Fol. 5(°). vv.2-3	2. 7. 1	some
Fol. 5. vv.3-4	2. 7. 2	very much
Fol. 5. vv.7-9	2. 48. 1	some
Fol. 5. vv.9-11	2. 48. 2-3	a little
Fol. 6(1). vv.2-3,4-5,5-6	2. 44. 2	some
Fol. 6. vv.7-8	2. 44. 3	a little
Fol. 6. vv.8-9	2. 44. 4	a little

Source 1: Fol. 3(7). vv.2-6 and Gp. 2. 2. 1-2

تفسير ما في المصحف الأول (٣) ...

(٣) القول في أمر الشباب وأسنانهم وأيهم أقوى على عمل الأرض

(1) إن أفضل أسنان الرجال في عمل الأرض المحتلمون (2) والفتيان والكهول اذا جربوا وحسن تاديبهم لذلك وحملوا عليه من صفرهم. وينبغي للشيخة تعاهدهم وتفقد أعمالهم والنظر فيها فان أصابوا خللا أو تقصيرا أخذوا على أيديهم وردوهم من ما قصروا عنه حتى يبلغوا أحكامهم. والشباب في عمل الحصاد ألين ظهوراً وأقوى اكفاً من الشيوخ وينبغي للشباب أن يتعلموا من شيوخهم تدبير ما هم فيه من عمل الأرض وتدبير الشهور وانقلاب الرياح والمعرفة بالأرضين وفضل بعضها على بعض

Cap. 2. Ότι μαλίστα παίδες πούς γεωργίαν έπιτήθειοι, καὶ ὅτι πούς τὴν ποιότητα τῶν ἔργων τὰ σώματα τῶν ἔργαζομένων ἐπιλέγεσθαι προσήπει, καὶ ἐκάστφ ἔργφ τὸν ἀρμόζοντα ἀφορίζειν. Βάρωνος.

(1) Επάστη μέν οὖν ήλικία πρός γεωργίαν έχει τὴν έαυτης έπιτηδειότητα. (2) έξαιρέτως δε οί παϊδες άρμόζουσι τη ήλικία, άνατρεφόμενοι πρός έργασίαν, καί ύπουργούντες, καὶ έκάστφ των γινομένων άκριβώς 10 παρακολουθούντες, εὐκόλως τε ἐπικάμπτεσθαι δυνάμενοι, πρός τὸ τὴν ἄγρωστιν ἀνασπάν, καὶ τὴν φυλλίδα άποτίλλειν, και την φύσιν της γης, πείρα τε και έργασία καὶ μελέτη παρά των πρεσβυτέρων έκμανθάνοντες. 3 Του δε άρουντα χρή μακρότερον έχειν το 15 σωμα. ό γάρ τοιούτος ίσχυρως έπικείμενος τῆ έχέτλη, την όλην ύνιν βαρύνει, ώς μη έπιπολης είναι την αύλακα, καὶ καταφερόμεναι ἀπὸ ύψους πληγαί, μᾶλλον καθάπτονται των βοών. 4 Τούς δε άμπέλους έργαζομένους ούχ ούτως ύψηλούς είναι χρή, τετραγωνιαίους το δέ. ὁ γὰρ τοιοῦτος, πρὸς τὴν ἐργασίαν τῆς ἀμπέλου ού μακρόθεν καταφερόμενος, άλλὰ πρόσγειος ών, άπονητί έργάσεται. 5 Τούς βουκόλους ίσχυρούς καί μακρούς, και τη φωνή τραχυτέρους έπιστήσομεν, δπως μή μικρούς όντας, καλύπτωσιν οί βόες προϊόντες, δύ-25 νωνται δε έφοραν τα έμπροσθεν, και ίνα τη τραχύτητι της φωνης καταπτοώσι τούς βόας. 6 Τούς αί-

Source 2: Fol. 3($^{\circ}$). v.9- Fol. 4($^{\xi}$). vv.1-8 and Gp. 2. 3. 1-6

القول في أى الأمكنة من الأرض أمراً الواحي لبناء المزارع وأمير أن السواحل (٤) والجبال والحقول المنكفئة إلى نواحي الجوف أصح وأمراً (٢) والحبال والحقول المنكفئة إلى نواحي الجوف أصح وأمراً (٢) وأخصب وأزكى في الاخراج من الأرض المتضعة التي تكون قرب مجامع الماء والأرض المنكفئة إلى القبلة وإلى الفرب أيضاً لأن رياح القبلة والغرب مفسدة للنبات وتهيج الأمراض وينبغي أن تكون بيوت المزرعة في مشرق من الأرض على تربة بيضاء ويكون أبواب منازلها وكواها قبالة المشرق لأن رياح المشرق مريئة خفيفة من قبل حرارة الشمس فاما أبوليوس الحكيم فقال تفتح إلى القبلة والمشرق وذلك لأن (٣) الشمس وانقلابها إلى القبلة فاما انا (٤) فمخالف له في ذلك لأن رياح القبلة رطبة وخيمة كثيرة الأمراض

Cap. 3. Έν ποίοις τόποις καλ κλίμασι χρή τὰς οἰκήσεις ποιεϊσθαι, καλ πρὸς ποΐον ἄστρον ἀποβλεπούσας, καλ περλ βαλανείων. Διδύμου. 5

(1) Οί παραθαλάσσιοι τόποι είσιν ώς έπι τὸ πολύ ύγιεινότεροι, καὶ οί ἐν τοῖς ὄρεσι, καὶ οί ἐν τοῖς ἀνακεκλιμένοις τόποις πρός βοβόᾶν νεύοντες. (2) οί δὲ πλησίου έλων και λιμνών, η έν κοίλοις τόποις, η πρός νότον άνεμον, η πρός δυσμάς κεκλιμένοι, νοσώδεις. 10 3 γρη ούν τὰς οίκήσεις οίκοδομεῖσθαι έπὶ τῶν ύψηλοτέρων τόπων. είς τε γάρ ύγίειαν καὶ ἄποψιν καὶ κατασκοπήν τοῦ χωρίου οὖτος ὁ τόπος ἐπιτηθειότατός έστι. (4)τὸ δὲ πᾶν σχημα της οίκίας πρὸς άνατολην ποιητέου, καὶ τὰς θύρας. οί γὰρ ἀπὸ τῶν ἀνατολῶν 15 άνεμοι πνέοντες ύγιεινότατοι, ή τε τοῦ ήλίου θερμότης τάχιον εἰσβάλλουσα λεπτύνει καὶ διασκορπίζει τὸ παχύ και άχλυώδες του άέρος. 5 Δεί δε τάς οικήσεις μή ταπεινάς μηδέ πνιγηράς ποιείν, άλλ' άνειμένας καί πλατείας καὶ ὑψηλάς. (6) Τινές δὲ καὶ πρὸς μεσημβρίαν 20 συμβουλεύουσι τὰς οἰκήσεις ποιείσθαι, ἄ τε δή τὸν ήλιον έπὶ πλεϊστον έχούσας. έγὰ δὲ τὴν πρὸς ἀνατολὴν οίκησιν άμείνονά φημι, διά τὸ τὸν νότον ἀπὸ μεσημβρίας πνέοντα ύγρον καὶ ἀνώμαλον καὶ νοσερώτατον είναι. 7 Τὰ δὲ βαλανεία τοὐναντίον δεί ποιείν οὐ 25

Source 3: Fol. $4(\xi)$. vv.10-12 and Gp. 2. 8. 1-2

القول في الفيضة والجبال قرب المزارع

إن كان في ناحية القرية جبل والا فينبغي أن تنظر إلى أشرف موضع فيها فتغرس فيه العليق وجماعة من أصناف الشجر الذي لا يثمر فإن كان الموضع (٥) كثير الماء فينبغي أن يغرس فيه الصفصاف والطرفاء والحور والدلب والساج (١) لأنه يحتاج إلى أعوادها لآلة المزارع

Cap. 8. "Οτι δεί έν τοῖς μεγάλοις ἀγφοῖς δασέα 20 εἶναι ὄφη, καὶ πῶς ἀν φυτευθείη. 'Απουλητου.

(1) Καλὸν μὲν αὐτομάτου ὅρους ἀμφιλάφειαν ἔχειν ἐν τῷ ἀγρῷ, εἰ δὲ μὴ ὑπάρχοι τοῦτό σοι, οὐ δυσχερὲς καὶ ὅρη ὑλώδη καταφυτεῦσαι. καὶ γὰρ τῶν ἀγρίων δένδρων σπέρματά ἐστιν, ἃ κατασπαρέντα ῦλην ἀν ποιήσοι, πλὴν ἐν τοῖς ξηροίς τόποις οὐ σφόδρα. (2) ἰτέαι γὰρ καὶ μυρίκαι καὶ λεῦκαι καὶ ἐλάται καὶ μελίαι καὶ πτελέαι καὶ πάντα τὰ ὁμοιογενῆ τοῖς καθύγροις χαίρει τόποις πίτυς δὲ καὶ ἐν ἀμμώδεσι θάλλει. β μόνας δὲ φοιὰς καὶ ἐλαίας καὶ ἐν τοῖς ξηροτέροις τόποις σφόδρα ε εὐθαλεῖς γίνεσθαι ἡ πεῖρα ἐδίδαξε. 4 δρύες δὲ καὶ καστανέαι, αὶ Διὸς βάλανοι καλούμεναι, ἐν τοῖς συνεχῶς κατομβριζομένοις τόποις κατατιθέσθωσαν.

Source 4: Fol. 5(°). vv.2-4 and Gp. 2. 7. 1-2

القول في جمع المياه حول المزارع وفي أي (٥) موضع تجمع

إن كان هذا الماء موافقا للأرض يبردها ويكثر نداها ويكسر حرارة الشمس وسمومها عن الزرع ولا خير في شربه وكان في بعض الأرض ما ينبع فليقصر (١) عليه وإلا فليجمع من ماء المطرمن أمكنة طيبة لا يكون فيما زبول (٦) الغنم والبقر لأن بخاره إذا خالط الماء أفسده ويفسد الأرض ويحرق ما يكون فيما

Cap. 7. Περί ὑδάτων, και πῶς δεῖ τὸ ὅμβριον εδωρ συνάγειν. Διοφάνους.

(1) Τδάτων δὲ ποὸ πάντων φροντιστέον, οὐ διὰ τὴν του ύδατος μόνον ἀπόλαυσιν, ἀλλ' ὅτι καὶ εὐκρατότα-5 τον έν τοις αθχμοίς του άξρα ποιεί. (2) εθτυχές μέν οὖν σφόδρα τὸ ἔχειν ἀπὸ πηγῆς ὕδωρ. εἰ δὲ μή, τὰ όμβοια συναγέσθω, τὰ εἰς ἡμετέραν καὶ πάσης τῆς φαμιλίας έξαρχούντα χρείαν. ούχ' ώσπερ είώθασί τινες άπὸ τῶν ἐπαύλεων, ὅπου πρόβατα καὶ ἄλλα ζῶα 10 τυγγάνει κόπρου πληρούντα τὰς ἐπαύλεις, ἀλλὰ διὰ των δωμάτων, καὶ αὐτὰ ἐπιμελώς καθαίρειν καὶ συνετως του. ξυλίνοις δε άγωγοις καθαρόν το ύδωρ είς τὰ φρέατα συνάγειν. 3 Άφρικανοῦ. Ύγιεινὸν δὲ τὸ ύδως ποιεί δάφνη τούτφ έμβρεχομένη. 4 τὸ δὲ φαῦ-15 λον ύδωρ θεραπεύσομεν ούτως. έμβαλλέσθω είς κεράμια, καὶ ἐν ὑπαίθοω ἐάσθω, ἔως ἀν καταστῆ, καὶ μεταχεέσθω ήρέμα είς άλλα σκεύη δίχα της ύφιζανούσης υποστάθμης.

Source 5: Fol. 5(°). vv.7-11 and *Gp*. 2. 48. 1-3

القول في التقدم إلى العال ان لا يخرجوا من أرض زكية (١) إلى أرض مجدبة الرياح (١) بقراطيس الحكيم نهى عن الخروج من الأرض الزكية (٤) المريئة الطيبة الرياح إلى أرض سوء وخيمة مجدبة فان كان لا بد من الانصراف عن الأرض الزكية فليكن انصرافه (٥) إلى خير منها فان لم يفعل فانه سيستوخم البلد وسيسقم وتفسد طبيعته (١) من قبل وخامة الماء والرياح والزرع وغرس الأشجار بمنزلة الانسان الذي يصح ويصلح حاله في أمراً (٧) الأرض وتخبث وتسقم في أخبث الأرض

Cap. 48. Ότι οὕτε γεωργούς οὕτε φυτὰ προσήπει ἀπὸ καλλιόνων τόπων εἰς ἐλάττους μεταφέρειν.
Διδύμου.

(1) Συμβουλεύουσί τινες μη έξ ύγιεινων τόπων είς τοὺς νοσώδεις μεταφέρειν τὰ φυτά, καὶ τοὺς γεωρ- 5 γούς, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκ χειρόνων είς τοὺς κρείττους, ἢ ὁμοίους, ἢ είς τοὺς μη πολλῷ ἐλάττους. (2)ξενίζει γὰρ καὶ ταράττει ἡ ἐπὶ τὸ χεῖρον μεταβολὴ τοὺς μεθισταμένους. (3)οὐ μόνον δὲ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν φυτῶν παρατηρεῖν τοῦτο τοῖς σοφωτάτοις δοκεῖ. 10

Source 6: Fol. 6(٦). vv.2-9 and *Gp.* 2. 44. 2-4 القول في تدبير القهرمان من تحت يده

(٦) قال دمقراطيس الحكيم: ينبغي (١) للقهرمان ان يكون عاملا بالصلاح لكي يسير بسيرته من تحت يديه من أعوانه وعاله ويكون كريم الغريزة سهل الخليقة كافأ عن الأشربة المسكرة فانها تكثر النسيان والنوم والكسل ويكون نشيطا في ما وكل به وأسند إليه ويتيقظ من نومه قبل نهوض عاله من مضاجعهم ولا يكون حلافاً ولا كذابا ولا مستحلا لأخذ شيء مما جعله مولاه لله من ماله ويكون بصيراً باوقات الراحة في العمل ولا يكون فظاً ولا غليظا بل يتودد من تحت يديه من أعوانه وغلمانه وخزانه فان ذلك يسرع في إصلاح من تحت يديه ولا يقرض شيئاً من مال سيده إلا باذنه وان هو أصاب أمراً مربحاً فليستأذنه فيه إلا أن يتني فواته فيعمل به

Cap. 44. Περί τοῦ ἐν τῷ ἀγρῷ ἐπιτρόπου ἢ οἰκονόμου. Φλωρεντίνου.

1 Χρή του έμπεπιστευμένου την τοῦ άγροῦ έπιμέλειαν, υπόδειγμα είναι των έν τω άγοω πάντων, ΐνα πρός έκείνου, και πρός του έκείνου βίου και τρόπον αποβλέποντες, αίδωνται μαλλον ή φοβωνται. (2) έστω δὲ σεμνός, εὐπρόσιτος, οἴνου κατά τὸ δυνατὸν ἀπεγόμενος, (λήθην γὰρ έμποιεί ή πλείων τοῦ οἴνου πόσις) μή αίσχοοκερδής, μηδέ περί τούς τόκους ἄπληστος. άλλ' όλίγοις άρκούμενος, και πάντοτε τοις έπιτηδείων δεομένοις έπαρκών, έγρηγορώς, και πρό των άλλων έξ υπνου ανιστάμενος ψεύδεσθαι και μάλιστα έπιορκεΐν φυλαττόμενος, θεοσεβής, τὰς συνήθεις θρησκείας φυλάττων, μη δένδρα καθιερωμένα η άλλο τι τοιοῦτον ένυβρίζων, άλλὰ πάντας πρὸς εὐσέβειαν παρασκευάζων και το καιρο μέν της έργασίας έπιστρεφής, τῷ δὲ καιρῷ τῆς ἀναπαύλης κοινὸς καὶ προετικός, τὰς άργίας κατά έβδομάδα γίνεσθαι συγχωρών, καὶ μηδέν τι τότε έπαχθές πράττειν έπιτρέπων, άλλὰ σχολάζειν άναγκάζων, καὶ μάλιστα έν ταϊς μηνιαίαις ἢ ένιαυσιαίαις έορταζε. (3) άλλοτρίους λόγους μή μισθούσθω, μηδε έργασίαν γης δεσποτικής άναδεχέσθω, μηδε δανειζέτω πάσιν έκ δεσποτικού λόγου, ταϊς τού δεσπότου έντολαίς άρκείσθω. (4)καν τι εύρη κρείττον, άναφερέτω πρότερον έπὶ τὸν δεσπότην, πλην εί μη πάνυ ούτως κατεπείγοι το χρήσιμον του πράγματος, ώς μή έκδέχεσθαι την τοῦ δεσπότου κέλευσιν.

On the one hand the *Geoponika* consists of 20 books and 621 chapters. Each chapter has a chapter heading and 494 of the chapter headings also give the names of the work and the author (in the genitive case); on the other the book of Anatolios has also a chapter heading in each chapter, but all of them does not give the names of the author (in the genitive case). The author's name is sometimes indicated by "x said" x J^{LS} in the body of chapter. And about chapter headings there is also the substantial similarity of contents between them. Concerning Fol. 6(^{L}). v.2 and the chapter heading of Gp. 2. 44 (see Source 6) M. Ullmann asserts that 'das Lemma "Florentius" in Geopon. 2. 44 falsch ist. Den richtigen Namen "Demokritos" bietet die arabische Übersetzung.' Nevertheless, we cannot judge from only this case whether what he says is right or not. Three of the 11 writers appearing in Fol. 1 vv.8-10 appear in Fol. 4 v. 6, Fol.5 v.7, and Fol.6 v.1: Apuleius, Hippocrates, and Democritus. By the way Hippocrates appearing in Fol.5 v.7 differs from the author (i.e. Didymos) appearing in the chapter heading of Gp. 2. 48.

-

⁷ Ullmann 1972, 431.

4

To sum up: It is probable that our Arabic manuscripts constitute an excerpt abridged from the Arabic original text of Anatolios, and that the *Synagoge* of Anatolios was incorporated as the primary source of the *Eklogai* compiled by Cassianos Bassos in the 6th century and the *Eklogai* as the primary source of the *Geoponika* compiled in the 10th century. It seems that close relation and similarity between the *Geoponika* and the Arabic version prove it. It also appears that the Anatolios' Book 1 is equivalent to *Gp*. 2; therefore *Gp*.1 is not from our Arabic manuscripts.

References

Ito T. (2017) 'On Anatolios in the *Geoponika*: one author or three?', *BZ* 110, 61-8. Sbath P. (1930-31) 'L' ouvrage géoponipue d' Anatolius de Bérytos (IVe siècle), manuscrit arabe découvert', *Bulletin de l'Institut d'Égypte* 13, 47-54.

Sbath P. (1934) Bibliothèque de Manuscrits Paul Sbath, III (Caoro).

Sezgin F. (1971) Geschichte des Arabischen Schrifttums, IV (Leiden).

Ullmann M. (1972) *Die Natur- und Geheimwissenschaften im Islam*, Handbuch der Orientalistik, Ergänzungsband VI, 2 (Leiden)